

Citation:

J.M.M. Maijer, Levensbericht W.C.L. van der Grinten, in:
Levensberichten en herdenkingen, 1994, Amsterdam, pp. 43-52

Herdenking door J.M.M. Maeijer

Willem Christiaan Leonard van der Grinten

7 september 1913 – 1 juni 1994

Willem C.L. van der Grinten

43

In de ochtend van 1 juni 1994 overleed Willem Christiaan Leonard van der Grinten op 80-jarige leeftijd. Hij was sinds mei 1969 lid van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Wim van der Grinten is in Nijmegen geboren op 7 september 1913, in een milieu van juristen. Hij was de oudste zoon van de gemeentesecretaris van Nijmegen, Jozef H.P.M. van der Grinten die in 1923 bij de oprichting van de Katholieke Universiteit in Nijmegen werd benoemd tot eerste hoogleraar staats- en bestuursrecht. Zijn grootvader was hoofd van de Rijksleerschool verbonden aan de kweekschool. Zijn vader had twee broers, eveneens juristen. Eén eindigde zijn loopbaan als president van het gerechtshof te Arnhem, de ander als vice-president bij de rechtbank te Roermond. Vader Van der Grinten overleed op jonge leeftijd in 1932. Zijn echtgenote, Wilhelmina Francisca Maria Karthaus dochter van een planter uit Nederlands Indië, bleef achter met negen kinderen; zij genoot slechts een karig pensioen. De oudste zoon Wim heeft een centrale rol gespeeld bij het ondersteunen en begeleiden van zijn moeder en zijn jongere broers en zusters. Zelf voltooide hij zo spoedig mogelijk, in ongeveer drie jaren, zijn in 1931 aangevangen studie in de rechtsgeleerdheid aan de faculteit in Nijmegen. Zie het interview met hem afgenomen door Van Dunné, en verschenen in *Ex tunc ex nunc* (Zwolle 1990).

Tijdens zijn studie maken pater Willem Duynstee, redemptorist, benoemd als hoogleraar in het strafrecht, en Egidius van der Heijden, benoemd als hoogleraar in het burgerlijk recht, handelsrecht, burgerlijk procesrecht en rechtsgeschiedenis, de meeste indruk op hem. Duynstee en Van der Heijden waren beiden huisvrienden van vader en moeder Van der Grinten.

Na zijn afstuderen bereidt Van der Grinten, intussen werkzaam op een klein advocatenkantoor in Arnhem zijn proefschrift voor over: de rechtmatigheid van de doodstraf. Het is in grote mate beïnvloed door het ook door zijn promotor, professor Duynstee, gekoesterde gedachtengoed van Thomas van Aquino. De persoon die Van der Grinten nadien echter tot en in zijn wetenschappelijk werk het meest heeft geïnspireerd, is ongetwijfeld Van der Heijden geweest. Van der Heijden die samen met vader Van der Grinten de boegbeelden vormden van de jonge Katholieke rechtenfaculteit in Nijmegen, zoals nog eens duidelijk tot uitdrukking komt in een dezer dagen verschenen boek van Jan Brabers over de geschiedenis van de Nijmeegse rechtenfaculteit 1923-1982 (uitgave vanwege Gerard Noodt Instituut te Nijmegen). Het was Van der Heijden die Wim van der Grinten reeds in 1934, kort na zijn afstuderen, vroeg hem te assisteren bij de derde druk van zijn succesvolle en prestigieuze *Handboek voor de naamloze vennootschap*. Na het overlijden van Van der Heijden in 1941 bewerkt hij de vele nadien verschenen drukken van het handboek en houdt hij het bij de tijd. Het is door zijn toedoen altijd een standaardwerk gebleven. Door Van der Heijden is hij ook, in 1940, betrokken geraakt bij de redactie van het *Maandblad De Naamloze Vennootschap*, waaraan hij tot aan de dag van zijn overlijden leiding heeft gegeven.

In 1936, kort na zijn promotie, gaat Wim van der Grinten als bedrijfsjurist werken bij Unilever in Rotterdam tot na de bevrijding in 1945. Hij trouwt in 1937 met Wil Peters aan wier hand hij reeds naar de kleuterschool ging. Zij bleven 56 jaren in de echt verbonden, zeer gelukkig en op elkaar bouwend. Hij besprak heel veel met zijn vrouw die door haar intelligent meedenken, haar toewijding en zorg een thuisfront vormde waardoor hij mede tot zoveel in staat was. Naar zijn overtuiging paste voor een leefgemeenschap van man en vrouw slechts het huwelijk; hij pleitte dan ook voor huwelijksvriendelijke wetgeving en overheidsbestuur. Uit hun huwelijk is één dochter geboren, zijn schoonzoon wordt later een van zijn vele promoti. Toen zijn echtgenote op 10 februari 1994, een kleine vier maanden voor zijn eigen heengaan, plotseling kwam te overlijden, bleef Wim van der Grinten verdrietig achter.

In zijn Unilever periode is Van der Grinten, niet tot genoegen van de Orde van Advocaten, ook als advocaat ingeschreven en werkzaam. Hij geeft voorts les aan de bekende Rotterdamse notariaatschool van Treurniet. Westbroek is een van zijn leerlingen. Hij schreef toen al vele artikelen op uiteenlopende gebieden, en in 1943 verschijnt o.m. de eerste druk van zijn door de rechtspraak zo gewaardeerde verhandeling over het arbeidsovereenkomstenrecht. Net vóór zijn overlijden voltooit hij de zeventiende druk.

Na de bevrijding in 1945 wordt Van der Grinten hoofd van het Bureau Rotterdam van het Nederlands Beheersinstituut, waar hij o.m. te maken krijgt met de interessante zaak Thyssen-Bornemisza. In die tijd gaat hij zich bemoeien met de politiek. Hij bevordert mede de oprichting van de KVP en wordt fractievoorzitter van deze partij in de Rotterdamse gemeenteraad; Donker is in die tijd fractievoorzitter van de Partij van de Arbeid. Zijn politieke activiteiten leiden tot zijn benoeming als staatssecretaris van Economische Zaken in het kabinet Drees-Van Schaik (1948-1951). Hij wordt belast met het tot stand brengen van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie en met de zorg voor het midden- en kleinbedrijf.

Zijn optreden in het parlement zorgt voor een zekere deining. Hij ontpopt zich meer als de deskundige pragmaticus dan als een behoedzaam politicus, en trapt dan ook op zere tenen. Hij verwondert zich over de zijns inziens al te simpele vragen uit het parlement en laat dit ook blijken. Ik moge verder verwijzen naar het door Maas c.s. verzorgde deel 3 van de *Parlementaire Geschiedenis van Nederland na 1945*, over het kabinet Drees-Van Schaik, Band A p. 390 e.v. en p. 437 e.v. De politiek is nadien voor Van der Grinten geen roeping gebleken maar heeft hem nooit helemaal losgelaten. Het meest bekend is zijn rol als informateur bij de vorming van het kabinet Van Agt-Wiegel in 1977. De zetelverdeling werd binnen een etmaal geregeld, het programma in feite binnen een aantal dagen: aldus later Van Agt; zie *Maandblad NV* 71, p. 273. Hij is bijna een keer minister van Justitie; in 1973 weigert hij de post van minister van Economische Zaken in het te vormen kabinet Den Uyl.

Na de val van het kabinet Drees-Van Schaik in 1951 begint Van der Grinten aan zijn wetenschappelijke loopbaan: eerst als hoogleraar burgerlijk recht en handelsrecht aan de Economische Hogeschool te Tilburg, en vanaf 1957 als hoogleraar burgerlijk recht aan de Nijmeegse rechtenfaculteit waar hij evenals zijn vader in de beginperiode, een centrale rol gaat vervullen gedurende 27 jaren, tot 1984, waarvan 12 jaren als dekaan. Zie hiervoor eveneens het genoemde boek van Jan Brabers over de geschiedenis van de Faculteit Rechtsgeleerdheid Nijmegen. Ook tijdens zijn emeritaat blijft hij ongelooflijk actief.

Voordat ik op zijn wetenschappelijk werk en op zijn invloed op de wetgeving in ga, wil ik het volgende nog benadrukken. De Wet PBO is weliswaar door Van der Grinten door het parlement geloodst maar heeft behalve in de agrarische sector niet die betekenis gekregen die hem voor ogen stond. Wel is toen de Sociaal Economische Raad ontstaan, en ook de levendige belangstelling van Van der Grinten voor de sociaal-economische verhoudingen in ons land. Na zijn aftreden als staatssecretaris wordt hij prominent kroonlid van de SER en hij blijft dat 32 jaren lang; vele jaren is hij lid van het dagelijks bestuur. Op het werk van vele belangrijke SER-commissies drukt hij, meestal als voorzitter, zijn stempel. Het meest bekend is zijn rol bij wat Schut noemde 'het wonder van Den Haag' toen hij overeenstemming tussen de sociale partners wist te bewerkstelligen over een nieuwe structuur van de grote vennootschappen. Voor wat betreft zijn invloed in het sociaal-economisch bestel moge ik verder verwijzen naar de voordrachten van Van Veen en Spit ter gelegenheid van zijn 80ste verjaardag, gepubliceerd in *Maandblad NV* 71, p. 259 e.v.

Van der Grinten is voorts actief op andere gebieden dan het privaatrecht. Hij is invloedrijk lid van de Nederlandse delegatie die ruim 40 jaar geleden het Statuut van het Koninkrijk, de staatsregeling van de Nederlandse Antillen en Suriname, en met de Antilliaanse delegatie de Eilandenregeling voorbereidde. Nadien is hij o.m. betrokken bij de voorbereiding en oprichting van de Antilliaanse Rechtshogeschool, later Universiteit Nederlandse Antillen, waar hij ook jaarlijks gastcolleges verzorgt. Hij ontwerpt daar o.m. de Landsverordening zetelverplaatsing derde landen en adviseert in talloze kwesties. Nadat hem bij zijn afscheid als hoogleraar in Nijmegen 1984 de opstellenbundel *Goed en Trouw* (trouw aan wetenschap, faculteit en universiteit) is aangeboden, krijgt hij in 1991 een tweede 'Festschrift' ter gelegenheid van zijn afscheid als gastdocent aan de Universiteit van de Nederlandse Antillen, getiteld: *Uní Ku UNA*. Hij is ook actief op het gebied van het bestuursrecht. Hij maakt deel uit van de commissie van advies inzake verhoogde rechtsbescherming (Commissie De Monchy) die in 1951 rapport uitbracht. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven is in het leven geroepen bij de Wet van 16 september 1954, Stb. 416; het wetsontwerp was voorbereid door een commissie-Van der Grinten. In dit verband tenslotte zij nog vermeld dat Van der Grinten de voornaamste auteur is van het in 1964 verschenen, aan het economisch bestuursrecht gewijde deel 3 van de grote uitgave Nederlands

bestuursrecht. Hij is trouwens in 1973 door minister De Gaay Fortman bijna verleid om commissaris van de Koningin te worden in de provincie Noord-Brabant, maar hij is uiteindelijk onder applaus van de studenten toch hoogleraar gebleven.

Thans zijn wetenschappelijk werk en invloed op de wetgeving. Ik noemde reeds de inspiratie die Van der Grinten in zijn werk ontleende aan Van der Heijden die hem bij het vennootschapsrecht betrok. Twee elementen springen daarbij naar voren. Van der Heijden bracht niet alleen de beoefening van het vennootschapsrecht in verbinding met het burgerlijk recht; hij had ook oog voor de behoeften van de rechtspraktijk waarin de wetenschappelijk werkzame jurist mede moest voorzien. Aldus ook Van der Grinten. Zo heeft hij voor pure theorievorming over het wezen van de rechtspersoon weinig belangstelling. Zie Schut in *R.M. Themis* 1988, p. 314. Rechtlijnigheid en logische constructie acht hij niet de hoogste wijsheden in het recht. Hiernaast staat een tweede element. Van der Heijden hield in 1932 zijn rectorale rede over natuurlijke normen in het positieve recht. Van der Grinten gelooft eveneens in wetgeving met open normen. Voor wat betreft het overeenkomstenrecht zegt hij in zijn rede voor de KNAW (*Mededelingen*, deel 41-1, 1978, p. 5): *redelijkheid en goede trouw zijn normatief voor partijen niet omdat zij dit gewild hebben doch omdat het recht dit meebrengt*. Aan de andere kant is hij ook voorstander van de rechtszekerheid, van duidelijkheid bij het hanteren van rechtsregels. Hij vindt zichzelf tussen Meijers en Scholten instaan en hij is in ieder geval voorstander van een sobere wetgeving. De regeldichtheid van bijv. de vennootschapswetgeving, voor een goed deel veroorzaakt door de Europese richtlijnen tot harmonisatie, acht hij geen goede zaak, ofschoon men toch moet erkennen dat meerdere richtlijnen een heilzame invloed op de ontwikkeling van ons vennootschapsrecht hebben gehad. Meer in het algemeen gesproken, moet hij van Europese regelgeving niet veel hebben, en rechtsvergelijking heeft hem nooit erg geboeid; ons recht moet naar zijn inzicht toch zoveel mogelijk zijn eigen karakter blijven behouden.

Men kan niet volstaan met het kenschetsen van Van der Grinten als een pragmatisch analyticus of realist (zie Schut in *R.M. Themis* 1988, p. 310) die sterk was in het probleemgericht en oplossingsgericht denken. Zeker, dat was hij ook en in sterke mate. Maar er is meer. Na het vroegtijdig overlijden van Bregstein kreeg hij in de jaren vijftig het verzoek het oorspronkelijk door Paul Scholten verzorgde deel van de Asser-serie over vertegenwoordiging en rechtspersoon te bewerken. In 1959 verscheen een door hem grotendeels opnieuw geschreven derde druk; later bij de vierde druk is het werk in twee delen gesplitst: een over vertegenwoordiging en een over de rechtspersoon. Bij zijn bewerking toonde Van der Grinten, zoals in de aanbevelingsbrief staat voor zijn benoeming tot lid van de KNAW, een diepgaand theoretisch inzicht in deze moeilijke stof. Zijn verhandeling over de vertegenwoordiging heeft grote invloed op de regeling van vertegenwoordiging en volmacht in het Nieuw BW bijv. voor

wat betreft de keuze van de wetgever om de vertegenwoordigingsfiguur niet uit te breiden tot de zgn. 'bedekte of verborgen vertegenwoordiging'. De autonomie van het individu brengt zijns inziens mee dat een ander hem in beginsel niet kan binden. Aanvaarding van vertegenwoordigingsbevoegdheid die niet ontleend is aan de vertegenwoordigde, behoeft in zijn ogen een bijzondere rechtvaardiging.

Zijn verhandeling over de rechtspersoon verschijnt op een goed moment. Niet alleen gaat het fenomeen rechtspersoon in ons rechtsverkeer een steeds grotere rol spelen; de aandacht voor het rechtspersonenrecht als systematisch geheel is gewekt door het ontwerp Boek 2 BW van Meijers betreffende rechtspersonen dat in 1954 was verschenen. In het voetspoor van Meijers en ook Scholten draagt Van der Grinten in grote mate bij aan de verdere ontwikkeling van een eigen dogmatiek van de rechtspersoon die als intern georganiseerde eenheid door eigen rechtsregels van specifieke aard wordt beheerst. Mede door zijn werk heeft het rechtspersonenrecht thans een dimensie gekregen die aan een vorige generatie nog niet voor ogen stond. En vanzelfsprekend beïnvloedde deze gedachtenvorming in het Asserboek ook zijn bewerkingen van het *Handboek voor de NV en BV*.

Er zijn haast ontelbare andere publikaties, preadviezen, artikelen en columns van zijn hand verschenen waaruit zijn grote veelzijdigheid blijkt; een opsomming beslaat al gauw 40 bladzijden. De aandacht wil ik nog vestigen op een reeks van 39 faillissementsrechtelijke annotaties in de Nederlandse Jurisprudentie geschreven tijdens zijn emeritaat van 1984 t/m 1988 waarbij hij vooral ook verbindingen legt met vraagstukken van materieel privaatrecht. Vóórdien verzorgde hij van 1958-1984 een reeks meer pedagogisch opgezette annotaties voor het hem zeer ter harte gaande (zie Verkade in *Ars Aequi* 1994, p. 483) juridisch studentenblad *Ars Aequi*, die betrekking hebben op uiteenlopende vraagstukken van civiel vermogensrecht. Zie hierover Leijten in *Ars Aequi* 1984, p. 513 e.v.

De schrijfwijze van Van der Grinten is direct en bondig. Een door hem gekozen oplossing wordt aanstonds naar voren gebracht. Andere verdedigde oplossingen worden vaak slechts summier aangeduid. Ooit schreef hij dat een handboek niet de plaats is om andere in de literatuur verdedigde visies uitvoerig te bestrijden. Soms heeft de verwoording van zijn eigen standpunt een wel erg stellig karakter. Zelden lijkt hij te twijfelen en als dat al zo is, dan vindt men veelal de zinsnede: verdedigbaar is dat etc. Een dergelijke aanpak biedt de lezer aanstonds houvast over het eigen standpunt dat meestal ook heel aannemelijk lijkt en vaak getuigt van een fijngevoelige antenne voor de kern voor de problematiek, maar laat hem in het ongewisse met welke redeneersprongen dit standpunt nu eigenlijk is bereikt.

Naar mijn overtuiging heeft Van der Grinten nog de meeste directe invloed op het civiele vermogensrecht gehad door zijn nauwe betrokkenheid bij diverse onderdelen van wetgeving op dit gebied. Hij maakt een eerste ontwerp van titel 7 Boek 7 NBW betreffende de overeenkomst van opdracht, hoewel hij naar later blijkt, van oordeel is dat de opdracht in al haar variaties en vormen zich slecht

leent voor een abstracte wettelijke regeling. Dit is typerend voor hem. Als zijn visie niet wordt gevolgd, werkt hij steeds loyaal en constructief mee bij het vormgeven aan een andere oplossing. Titel 7 van Boek 7 NBW is intussen op 1 september 1993 in werking getreden. Daarin wordt ook de lastgeving geregeld; aan dit onderwerp wijdt Van der Grinten zijn laatste grotere publikatie (*Monografieën Nieuw BW* deel B-81).

Van der Grinten ontwerpt ook een eerste versie van titel 13 Boek 7 NBW betreffende de personenvennootschappen, waarin de maatschap, de vennootschap onder firma en de commanditaire vennootschap zijn samengebracht. Met de invoering van deze titel wordt tot dusverre geen haast gemaakt; het stuk werkt echter inspirerend bij het overdenken van vraagstukken van huidig recht.

Van der Grinten geeft advies en hulp aan het ministerie van Justitie in de persoon van de daar toen werkzame Michiel Scheltema, bij het voorbereiden van de tekst van het ontwerp-invoeringswet Boek 2 BW betreffende rechtspersonen, waarover ik al eerder sprak. En last but not least geeft hij vanaf 1968 gedurende 24 jaren inspirerend en zeer efficiënt leiding aan de door de minister van Justitie ingestelde Commissie Vennootschapsrecht. In die periode zijn liefst 58 adviezen door de commissie gegeven over de meest uiteenlopende onderwerpen zowel nationaalrechtelijk getint als geïnspireerd door Europese regelgeving. Soms kreeg Van der Grinten in meerdere hoedanigheden met toekomstige wetgeving te maken. Zo was hij lid van de Commissie Verdam die in de jaren zestig een rapport uitbracht over de herziening van het ondernemingsrecht, kroonlid van de Sociaal Economische Raad die over de desbetreffende wetgeving moest adviseren, en voorzitter van de Commissie Vennootschapsrecht die aan die wetgeving vorm moest geven. In die positie kon hij voor een goede onderlinge taakverdeling zorgen als een echte regisseur: een rol die hem goed lag zoals ook Van Thijn in zijn *Dagboek van een onderhandelaar* naar aanleiding van de vorming van het kabinet Van Agt-Wiegel tandenknarsend moest constateren.

Zo is het reeds genoemde wonder van Den Haag ten aanzien van de structuurvennootschap mede door hem bewerkstelligd, waarna de Commissie Vennootschapsrecht onder zijn leiding de moeilijke en gevoelige materie uitzocht van de te maken uitzonderingen in nationale en internationale concernverhoudingen.

Wim van der Grinten had een sobere levensstijl. Nieuwlichterij en gewichtigdoenerij zijn hem vreemd. Wat hij ervaart als waan van de dag of als ideologisch gedram, wordt door hem bestreden of gewoon genegeerd. Hij hanteert een ijzeren agenda en heeft in informeel en vrijblijvend geleuter dat beslag legt op zijn tijd, meestal geen zin. Hij gelooft dat men gemakkelijk teveel tijd verlummelt en daar is bij hem geen sprake van. Mede hierdoor was hij tot heel veel in staat. Maar voor iedereen die een beroep op hem doet om over een bepaalde problematiek te overleggen, ruimt hij in zijn agenda wèl altijd tijd in. Met deze instelling zit hij ook vergaderingen voor. Of het nu bijv. ging om de faculteitsraad of de Commissie Vennootschapsrecht, de vergaderingen worden goed door hem geprepa-

reerd, vaak met een voorbereidende notitie van zijn hand waarin de kern van de problemen wordt aangeduid en ook wel een voorschot wordt genomen op de te bereiken conclusie. Tijdens de vergadering luidt zijn devies: gewoon de agenda afwerken en verder geen onzin. Zijn er onverwachte moeilijkheden dan opereert hij graag eerst langs informele weg. Ten aanzien van het werk aan het Nieuw BW dat vertraging opliep, schrijft hij in 1976: men moet onderhand eens weten wat men wil.

Zijn colleges die worden gekenmerkt door systematiek en helderheid, bereidt hij punctueel voor. Zijn 28 promovendi van wie er 10 later hoogleraar zijn geworden, houdt hij voor dat het erop aankomt om nadat de opzet is vastgesteld, tijdig de pen op het papier te durven stellen. Zie *Ars Aequi* 1985 p. XVI. Zoals gezegd, is hij geboeid door de rechtspraktijk. Hij geeft talloze adviezen, is commissaris bij enkele grote bedrijven, en vervult met verve zijn functie als voorzitter van het scheidsgerecht voor het ziekenhuiswezen waarbij het vooral gaat om conflicten tussen specialisten en ziekenhuizen: naar eigen zeggen moet dan vooral de knoop worden doorgehakt.

Van Agt typeerde Van der Grinten ooit als een man die in wezen innemend verlegen was. Zo zou ik hem toch niet willen kenschetsen. Want hij was heel direct in het kort en krachtig geven van zijn mening. Wanneer men daarop, zo mogelijk even direct, repliceerde, was hij echter altijd bereid, ook al duurde dit soms even, zich door de kracht van argumenten te laten overtuigen. Sommigen reageerden echter niet of nauwelijks op de stevige uitlatingen van iemand die zij als een dominante of gezagsvolle persoon ervoeren. En dan stokte het gesprek of kwam het niet eens tot stand.

Gezag had Wim van der Grinten. Men sprak van de Wijze uit het Oosten of over het Orakel van Nijmegen. In zijn jonge jaren is dit gezag hem als het ware aangewaaid; toen werd hij in eigen kring aanstonds met respect omgeven omdat men hem van meet af aan zag als een van de jonge steunpilaren van het katholieke volksdeel. Later spreidde dit gezag zich uit en was het meer natuurlijkerwijze gebaseerd op zijn persoonlijke werk. En ofschoon hij zijn overtuigingen en opvattingen nooit onder stoelen of banken stak, liet hij anderen in zijn naaste omgeving de volledige vrijheid bij het hanteren van een eigen levensstijl, en zoals ikzelf vanaf 1963 heb mogen ervaren, bij het ontwikkelen van eigen wetenschappelijk werk. Aan zijn gezag paarde zich aldus wijsheid.

Wim van der Grinten heeft zijn leven lang zeer gewichtige diensten bewezen aan onze samenleving. Hij zei bijna nooit nee wanneer er een beroep op hem werd gedaan vanuit het algemeen belang. Hoge onderscheidingen vielen hem ten deel. Bij zijn afscheid als kroonlid van de SER werd hij bevorderd tot Groot-officier in de Orde van Oranje Nassau. De Nederlandse Rooms-katholieke Kerk-provincie diende hij regelmatig van advies. Hij werd Commandeur in de Orde van de H. Gregorius de Grote en in de Orde van de H. Silvester. De Franse regering benoemde hem in 1954 tot Officier d'Académie.

Ofschoon zijn gezondheid eind 1993 nadat hij zijn heup had gebroken, ernstig achteruit ging, en hij na het overlijden van zijn echtgenote in februari 1994 vereenzaamd achterbleef, werkt Wim van der Grinten tot het eind van zijn leven door, moedig en met grote wilskracht. Dit niet alleen omdat hij moeilijk de touwen die hem met het Nederlandse rechtsleven verbond, kon loslaten, maar vooral ook omdat hij tot op het laatst toe uiting gaf aan wat hij gewoon beschouwde als normale plichtsbetrachting. Hij stierf in het harnas.

Gelukkig heeft de Nijmeegse rechtenfaculteit hem en zijn echtgenote in september 1993 nog kunnen eren met een congres in Nijmegen. Toen de voordrachten op dit congres waarin zijn invloed op diverse gebieden werd besproken, buiten zijn medeweten in zijn *Maandblad NV* (71, p. 257 e.v.) werden gepubliceerd, was zijn typerende reactie: *wat hebben de lezers van het Maandblad hier nu eigenlijk aan.*

Deze herdenking over iemand die mij persoonlijk zo nabij en zo dierbaar is geweest, wil ik besluiten met een citaat uit het slot van het laatste college dat Wim van der Grinten vanuit zijn katholieke levensovertuiging en diep geworteld Christelijk geloof in juni 1984 aan zijn Nijmeegse studenten gaf. *“Het privaatrecht heeft een zekere ethische, morele geladenheid. Privaatrecht is niet een willekeurige ordening van het samenleven en samenzijn van mensen. Het poogt de rechtvaardigheid en gerechtigheid in het onderling verkeer gestalte te geven, gelding te geven. Wat ik u nu zou toewensen, zo’n beetje als laatste wens, is dat U poogt in uw leven rechtvaardig en gerecht te zijn. En dit houdt in dat u een ander respecteert, dat u een ander niet als instrument gebruikt, dat u met belangen van anderen rekening houdt en dat u niet bovenal uzelf zoekt”* (einde citaat).

